

**Bulle ons alderheylichsten vaders in Gode ende Heere, heren
Pauli bider godliker voorsienicheid de derde paus van dien
name, inhoudende de vercondinghe ende inthimatie van
theylich generael concilie**

<https://hdl.handle.net/1874/9940>

4.

Bulle ons alderheylich
Aebaders in Gode ende heere. heren Pauli
bider godliker boorsienich; de derde Paus
van dien name Inhoudende de bercō
dinghe ende inthimatie van they-
lich generael Concilie.

Cum gratia et privilegio
Imperialis Maiestatis

Swels Bisthop openare alle der openaren

Gods tot ewigher memorien.

Wider Godlicher disposicien ende booskenicheyt gheord-
neert ende ghedeputeert sijnde/ als herder ter bewaringe en
de regimente der schaepkens ons heeten en hebbē gheen din-
ghen meer in onsen sin ende ter herten begheert/ ende van Gode almach-
tich dichtwilen ende continuēlicher ghebden/ anders dan dat wi in heylig-
heden ende Justicien hem souden moghen offeren eenighe bediensticheyt
hem bequaem ende aenghenacem wēlende/ ende in toecomende tijde te sie-
ne sine kercke ende vergaderinghe ons beuolen/ besmet met so vele kette-
rien ende doornen van erreuren langhen menighen tijt te booren inde sel-
ue aenghecomen ende op ghesproten/ soude moeghen deur de gracie van-
den heylighen gheest daer inne werckende/ ende deur onse naerlicheit hier
naemacels ghesurereert/ verneut/ ende heure manieren in een beter wesen
clærbaet/ ende siuerheyt gheresort/ meer en gherestitueert worden. Noch
tans de sorchuuldicheyt quelt en meloeteert ons wanneer wi ouerlegghē/
ouerdencken/ ende boor ons ooghen sien tghemeē profijt der kerckenheyt
van daghe tot daghe meer ende meer verniet ende ghemindert worden
door torment ende quellaghe vā so groote riddicheyt/ oorloghe/ sedicie der
kercken/ gheuewt/ eracht/ ende bedroch der onghelouighen. Welckē qua-
den wi seere begheerende na onse cure pastorale en naerlicheit toe te vue-
ghene bequameliche remedie/ ende bi ons naerlicheit ondersocht ende ghe-
examineert sijnde veele ende diuersche middelen daer toe dienende/ en heb-
ben nyet kunnen gheuinden noch gheuigere andere middel betere noch
profiteliker en expedienter te wesen dan de celebracie vā generael Conclie/
dwelck onse ouders mannen van heylighen leuende/ ende oock de ghe-
meyne kercken kercke beuonden heeft bi experientie in sulckē saken te sine
seer salich. Wacromme wi persisterende ende achtervolghende heure heylighe
voetschappen/ hebbē gheheelic ende alle ghestitueert/ gheordineert/
ende boor ons ghenomen te houden ende te celebreren het seer heylighe ge-
nerael ende vniuersael Conclie/ dwelck wi oock voere ende eer wi totten
Pausdomme aenghenomen sijn gheweest seer ernstlich begheert haddē
ghehouden te wordene/ ende oock inden beghinlele banden seluen onsen
Pausdomme. Ende van desen onsen volcomen vastē wille ende propoo-
ste en hebben wi niet alleene ghesproken sin openbaer/ maer hebben oock
hier of bi onse brieuen ende boden gheaduertert onse seer verninde sonen
In gode waerten wider gracen gods scoonlichen Keyser ende andere ker-
cken Coninghen ende Princen/ dat wi ons teghenwoordeliken ghebeelich
ende alle ghedecreteert ende ghesloten hebben metter hulpen Gods hen-
lieden te denuncieren ende te vercondighen den tijt ende plaetse bi ons hier
na te verclarene om te houden tbooschreuen generael Conclie/ om van
dier tijt af tseluete moghen tot eenen goeden/ bequamen/ ende begheerlic-
ken eynde brenghen ende beleypden/ hopende en metter hulpen ende gra-
cien Gods ons ghelouende ende toesegghende door sulck heylighe ende sa-

lich remedie/niet alleene te weereue/wt ende te niete te doen wt den achter
ende wijngaert des heeren alle de ketterien ende erreuren/ ende de manie
ren van leuen des Chriſtelicken volck te corrigeren/ mer oock tuſſchen de
kercken enen ghemeynen ende generalen Paeps te maken. Ten eynde
datmē doende ende aennemende eene generale expedie en reyle teghens
den onghelouighen onder den ſtandaard ende vaniere banden heylighē en
ſahghen cruyce/ ſoude moghen van hen weder omme gheerſighen ende re
couerren onſe Rijcken ende landē in den gheoccupēert. Item den armē/
ghcuanghen dye ſonder ghetal zyn vander gheuantheniſten verloſſen/ en
de ſelue onghelouighe tot onſer heyligher religien ende gheloue te moghē
bekeeren. Ten eynde dat de ghehele werelt beghinnet aldus. In een
ſchaepſtoepe ontſteken ende verbrēnt te zyne int waerachtich gheloue/
hope/ ende liefde Goods /mach als dan in ſoberheyt/ rechtuaerdicheyt en
gordertierenheyt verſaemt bliuen/ ende alſo namaels van gode almach
tich verheyden de croone der Juſticien en reyhgher glozen. Dit dan ewe
lich ende baſt propooſt/ ende ſentencie onſer herten op ende aengacnde der
celebracien van het generael ende vniuerſael Concilie/ beghinende ter ex
pucien te ſtellene ter eeren ende glozen Godes almachtich/ ende tot ſalichz
verheſſinghe ende vermeerderinghe ſijner kercken kerche. hebben inden
naem der heyligher en vniuerſcheydēder dinnidichz des baders/ ſoons en
des heylighs gheests wt der auctoriteyt Godes almachtich ende ſijner Apo
ſtelen ſinte Peters ende ſinte Pauwels de welcke wi ghebruyken opter
aerden/ bi rade noch tans en ſentente vandē Cardinalen der heyligher ker
cken van Rome enoer eerwaerdighe broeders gheconunſtreert/ vercondicht
ſlamen doen roepen/ gheordineert/ ende ghebootschap/ annunſchiere/ ver
condighen/ doen ſlamen roepen/ ordineren ende bootschappē/ mits deſen
allen ende yeghelicken onſen eerwaerdighen broederen in Chriſto Patri
arcken/ aertsbiſſchoppen/ Biſſchoppen en onſen bemunden/ zoonen in Cri
ſto Abten/ en andere prelaten der heyligher kercken ende Clooſteren in al
le landen gheordineert ende gheconſtueert die daer toe naet recht en collu
me behozen gheroepen te zyne/ het generael ende vniuerſael Concilie/ dat
men dat beghinnen ſal te houden. In de ſtadt vā Mantua/ dwelcke is een
placſte daer toe zeer propys ende bequame/ toegancbaer van eenē yeghe
licken ſonder ſorge/ vruchtbarich/ en van veel goeder huysen en wonn
ghenſeer gheſtoffteert ende gheſozteert. Te weten inden iare ons heeren
duyſent vijfhondert ende ſeuuenendertich/ den drientwintichſten dach van
Meye/ dwelck ſijn ſal den vierden dach na den heylighen Sinren dach/ en
van dien dach hoort bider hulpen Gode te continueren totter eynde toe
ſuelende ende ghebiedende den ſeluen Prelaten wt crachte van hooren
eede en op der heyligher ghehoorſaembheyt ende obediencien/ ooc opte pe
nen van rechte en coſtumen oft anderſins teghens haerlieden die in dit ge
nerael Concilie behozen teghenwoordich te ſine gheordineert dat ſien
hoorzchreuer nēde perſonelic comen ende comparerē/ ſo hoorſchreue is
In de hoorſchreuen ſtadt van Mantuen om te houden ende te celebreren

dit heyllich Concille. Ende hier en bouen dooz die ledent ende liefden Iesu
Christi/berweckende/bermanende/ende aduerterende den booschzeuen
Keylere/Coninghen/Princen/Hertogghen/Marckgrauen en ander die na
recht ofte costume/in dit Concille behooren teghewoordich te sine/dat si
noch personelich comperere (Dwelch wilicuer hadden) om den paey/sa
licheyt ende vermeerderinghe der kercken Gode. Sif ten minsten indien
si niet personlic en comperere/dat si bi huere solemnele Orateurs daer
toe by hen te deputerene binnen behoorlichen en bequamen tijde tot het
booschzeuen Concilie compareren/welcke Princen nochtans indie si aen
merctien hoe aenghename/blide/ende acceptable ons ware heure presen
cie personele en teghewoordicheyt int booschzeuen Concilie/en hoe noot
saeckelic der ghemeynder weluaert van kerckenrijcke. Wien twifelen met
alle ander kercken Coninghen en Princen/en besonder Caerle Keyser van
Rome/en Franchoys die alder kerckenste Coninc van Franckerijcke sou
den oock aldaer compareren in persone. Want de booschzeuen Keyser
Caerle so wt Affectien ende liefden die hi tot onsen heylighen gheloue dra
ghende is/als oock wt sinen eyghenen name/en voorts inden name en van
weghen des alder moghensten heere don fernandus Coninc van
meynen vanden heuruoyskers en andere oordenen vande heylighe Room
schen Keyserrijcke selue dicwils met grootte affectien begheert ende ver
socht heeft ghehad vande Paues Clement de seuenste onsen predecelleur
saligher memorien om te houden booschzeuen Concilie vniuersael hoe
wel dat sijn affectie en veruect van so heyligen wercke/en ooc de seer goe
de wille het goet herte dwelch de selue onse voorsiet daer toe droech deur
diuersche molestatiē en twifelen van oozloghe en andere wetteliche saken
daer af belet en gheschoft was/en principalich deur de doot ende ouerlijde
vanden seluen Paues Clement. Van welcker onser expedienter delibera
rien prompten propooste/en conclusie op de celebratie en bercondighe van
het generael Concilie hem en den sinen voorszgenomde vanden beghinse
le ons Spaensdoms (alsoot booschzeue is) gewillichlick en sonder daer
toe versocht sijnde beteekent en ghepresenteert met groter reuerencien al
soot enē sone toe behoort seer gunstelic ghedaneet heeft/dwelch wi binnen
sekeren daghe herwaerts inde generale confistorie en vergaderinghe van
onsen medebroeders den Cardinalen vander heyligher Roomscher kerckē
ghedecerneert en ghedecreteert hebben ghehad/waer af wi insghelijc van
Franchoysen Coninc van Franckerijcke voorszgenomde sine antwoorde
ontfanghe hebbe sulcke als wi enē alder kerckensten Prince certainelick
berwachtende waren conform en conoorderende met desen onsen ghede
creteerden propooste en wille aengaende het generael Concilie/de welke
daer te horen hier af oock vrieuengheschreuen hadde aendē booschzeuen
Paues Clement en theyllich College der Cardinalen weseude vol goedet
stierenbede. En des niet te min bidde wi ooc den selue Keyser/Coninghen
Princen en andere voorszgenomde/de selue bermanende en aduerte ren

de dat si met alle heure diligencie/wercke/en naersticheyt bihen in desen te
doene/ soo beele doen dat alle en yeghelicke persoone in heure rijken de-
mainen en iurisdictionen resceder ende dyc na recht ofte costume in generale
concilien behooren teghenwoordich te sine/ comen ende compareren in
heure propre persone tot dit generael Concilie cesserende wettelich beles-
sele / daer af si schuldich selen sijn autenlijckelich te docerene/ in welken
gheualle dat si comen en compareren int voorszreue Concilie bi heure be-
quame Ambassadeurs/Procurateurs/oft Orateurs hebbende wettige en
sufficiente procuratie. En dat si inde voorszreuen Stadt van Mantue blij-
uen ende mercken totter conclusien en absolucien van selue Concilie. Ten
eynde dat men aldus in een groote menichte van kercken bereenicht ende
beraeme sijnde/ men salt moghen int selue heylighe Concilie (bider hulpen
Gods/salichlich ordonieren tghene dat ter eeren en loue Gods/ ende tot
reformacien en verheffinghe der manieren der heylighe kercken dient en
toebehoort/en oock totter gheheelder bermelinghe en extirpation der hec-
terien/en dwalinge/tot eendrachtich/ en salicheyt der kerckenheyt/en omz
totter generalen expedicien en reysen teghens den onghelouighen te mo-
ghen procederen hier en bouen ten eynde dat alle dese dinghen voorszreuen
moghen comen tot kennissen van eenen yeghelicken dient aengaet/ en nie-
mant daer af en pretendere eenighe Juste ignorancie/ oft hem wettelich
en excuseren/ en aengheuen dat sommighe persoone in dese onse letteren be-
gripen bi auontueren niet open staet de vrien toeganck om dese teghen-
woordighe hen te inkijnerene/so willen en de cerneken wi dat dese letteren
sullen bi eenighe posten ofte Courriers van onsen houe ofte by openbare
Notarisen inden temple van sinte Peter Prince der Apostelen/ ende inde
kercke van sinte Jans van Lattanen/wanneer dat het volck aldaer in gro-
te vergaderinghe ghewonelick is te comene om den dienst Gods te horen/
openbaerlicken ende met verstandigher ende luyder stemmen opghelesen
ende ghepubliceert worden/ende daer naer vast ende gheattachieert wor-
den aende poorten ende deuren des voorszreuentempels ende kercken/
ende in de plaetse van Campo Flore/ende voorts de selue originale letteren
aldaer laten sekeren tijt gheattachieert/ ende daer na die weder om ghenom-
men hebbende/dat men daer laeten sal de Copien van dien gheattachieert.
Willende dat nae dien sulcke affixie ende attache ghedaen sal wesen/dat al-
le ende yeghelick persone van wat grade ofte digniteyt die sij ende dit aen-
gaet/sullen na de tijt van twee maenden/ghereken vanden daghe der af-
sacken ende publicacien deser letteren also in ende ouer gheaffecteert ende
bedwonghen sijn al oft dese selue teghewoortighe letteren/oft transumpt
ende vidimus autentich ghedaen ende gheteekent by eenighe openbare
Notarisen/ende metten seghelen van eenighe gheestelicke persone in digui-
teyt gheselckende ghecorroboereert personelich heur ieder kennissen ghe-
comen ware gheweest/dwelcken Copien ende vidimus wi willen volco-
men ende ontwyselich gheloue ghegheuen hebben.

Niemanden daeromme en eest tghenens geoorloft dese onse teghewoog-
 dighe letteren van bercondinghen/ conuocationen/ statute/ iudictien/ ordonā-
 cien/ beuele/ berwekinghe/ bermaninghen/ bedinghen/ wille/ ende decre-
 te te bykene oft onuerwanelich daer tghens te comene/ wie dan daer te
 ghens presumeert te comene ende te atempteren/ hemie te incurreren die
 indignacie van God almachtich/ ende der heyligher Apostelen sinte Pe-
 ter ende sinte Pauwels/ Aldus ghegheuen te Rome by sinte Peter in-
 den iare vander gheboorten ons heeren duysent vijfhondert ende sesen-
 dertich/ den vierde dach vā Junius/ inden tweede iare ons Spaensdoms.

† Ick Pauwels bisschop der kercken kercke hebbe dit onderschreuen.

- ✱ Ick Jan Bisschop van osten Cardinael van Senen hebbe dit onderschreuen.
- ✱ Ick Jan Dominicus Bisschop van Partuen en Cardinael traunde hebbe dit onderschreuen.
- ✱ Ick Bonifacius Bisschop van Sauiñe Car. hippozigende hebbe dit onderschreue met mijn eyghender hant.
- ✱ Ick Laurens Bisschop van Parnesticien Car. campegius. hebbe gheschreuen met mijnder eyghender hant.
- ✱ Anthonis Priester ende Cardinael van sinte Seuerijn hebbs onderschreuen met mijnder hant.
- ✱ Augustijn Card. van Pansen Camerline van onsen aider heylighsten vader den Pacus hebbe onderteekent.
- ✱ Vincent Caraffa Car. van Napels hebbe dit met mijnder hant onderschreuen.
- ✱ Andries Cardinael palmerius hebbe dit met mijn der hant onderteekent.
- ✱ Franchois Cardinael van theylich cruyce hebbe dit onderteekent met mijnder hant.
- ✱ Franchois Cardinael Carmeli hebbe dit onderschreuen.
- ✱ Nicolaes Cardinael van capuen hebbe dit onderteekent.
- ✱ Ick Hieronimus Cardinael de ghinuchys hebbe dit met mijnder handt onderschreuen.
- ✱ Jacob Cardinael Simoneta hebbe dit met mijn der handt onderschreuen.
- ✱ Gaspar Card. Contarenus hebbe dat onderschreuen
- ✱ Pauwels van sinte Eustaes diacone ende Cardinael hebbe dit onderteekent.
- ✱ Alexandre van sinte Marien inde byede strate Cardinael Cesarien hebbe dit onderschreuen.
- ✱ Nicolaes Cardinael Rodulphus hebbe onderschreuen.
- ✱ Jan Cardinael de Saluatio hebbe dit met

- mijnder handt onderteeckent.
- * Ick Augustijn van sinte Adriaens diacone ende Cardinael triuultius hebbe dit onderteeckent
 - * Ick Franchoys Cardinael van Pisen hebbe dit onder schreuen met mijnder handt.
 - * Ick Hercules van sinte Marien de nieuwe Diacone en Cardinael hebbe dit onderschreuen
 - * Ick Nicolaes van sinte Theodozen Diacone ende Cardinael de Saddis hebbe dit onderschreuen
 - * Ick Jeronimus Cardi. de Scimaldis hebbe dit onderschreuen
 - * Alexander Cardinael de Faernesio Licutenant vader Cancellie hebbe dit onderschreuen.
 - * Guido Scanius Forzie Cardinael van sinte floze hebbe met mijnder handt onderschreuen.
 - * Martin van sinte Marien in Aquirio Diakē en Cardinael Garraccioius hebbe onderteeckent. Musus onderschreuen. Glofius S motto/ende ghesien bi Janne de Forzibus.

Relatie vander Execucien der voetschreuen
Sullen papale.

Udeniare vander gheboorten desselvs ons heere duysent vijfhonderd ende seffendertich/inde neghenste Indictie. Opten sondach des heylighē Sincendaechs den vierde dach Junij. Spaus doms ons alder heilichste vaders in Gode en heere heren Pauli bider Godliker booskenicheit de vaders van dien naeme in sinen eweestken iare So hebbe ic Jan doliatos post vanden seluen onsen heylighē vader de Paus de voorigaende Spaus Sullen van Benunciacion/conuocacion/indictie/ordinancien/beuele/iniuatie/exhortacion/bedinghen/wille en decrete van het Concilie generale te celebreren tot Matuen na inhoudē der seluer letteren en behoelic en met luyder en verstandigher stemme en boyse vā woorde (ot woorde op ghelesen. en ghepubliceert inde kercke van sinte Jan vā Vatrane/en inde kercke vā sinte Peters te Rome/wanneer dat mē de hoochmisse en ander Gods diesten dede/en groote menichte vā volcke aldaer vergadert was/doende tsette vooz en in hoorliedē presentien/en so wel ic Jan voorszcreuē/ als oock Peter Serrano en Peter Gomes ooc postē desselvs ons heylighs vaders de Paus/hebbende de selue originale brieuē/also voorszcreuē is ghelesen en ghepubliceert aen de poorten en doopen vande voorszcreuē temple en kercken vastghemaect en gheattachieert/en alsoo gheattachieert sijnde aldaer ghelaten meer dan een brie/latende oock na dien tijt ouerstreken sijnde/aende selue poorten de copien der seluer letteren/bi ons mettē originale/alsoo de costume is) ghecollacioneert.

Item ten seluen daghe ter vespertijt hebbē wi Jan de
 liatoris/Peter serrano/ende Peter gomes posten voorgenomē de vooz-
 gaende spaus bullen opghelien / ghepubliceert / ende gheattacheert aen
 de poosten ende duerendes spaus Cancellerien/ende opte plaetse van Cā-
 pi floze/ Ende hebben insghelijc de selue letteren bi ons in elclic der vooz-
 scriuender plaetsen gheattacheert albaer gelaten meer dan een dje ende
 daer nae oock ghelaten aende selue pooste vander Cancellerien ende op-
 te plaetse van Campi floze dje copien metten originalen ghecollatio-
 neert so nae coutume behoort / Aldus onderkeruen/ Also ist Jan
 doliatoris courrie/ also ist Peter serrano post/ Also ist Peter go-
 mes post/ Also ist Thomas Rogier meester vande posten.

(. .) (. .) (. .) (. .) (. .) (. .)

Copie.

Ghesien die supplicatie bi minē heerē den Cancellier
 en anderen minē heerē vande rade van Stabant/en Hof indē name/en
 van Weghen der. H. M. oorslooft ende consenteert. March martens poost
 ter der Stadt van Brussel/den suppliant/te moghen printen/of: doē pren-
 ten wient hem belieft/het boeicken oft quoirken ruerende vande Consta-
 tie generael/hier inne ghemencioneert. Verbie dende en interdicerende al-
 len anderen printeren niet na te printen/duerende den tijt van vier maen-
 den/na dat wtghedruct ende wtghegheuen sal sijn/opte pene van vijftich
 Karolus gulden tot behoef der. H. M. te herene. Actum te Brussel/den
 fienden dach in Julio int iaer ons. xv. c. ende. xxxvi. ende gheteckent.

Houdewijng.

Gheprint Thantwerpen op dje Cammer poost Gugghe In-
 den Schilt van Artops Gemy Jacob van Liesvelt.
 ende March Martens.

(. .) (. .) (. .) (. .) (. .) (. .)